

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.3.4>

ПОДМИОТЫ НАДУЖЫВАЮЩЕ ПРАВА В ПОСТЕПОВАНИИ УПАДЛОСЦИОМ

Vitalii Dutka

судья

Суду Господарчого Обводу Черніowieцького (Черніowieць, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-2858-5624

dutka_1975@ukr.net

Adnotacja. Artykuł dotyczy badania podmiotów nadużywających prawa w postępowaniu upadłościowym. Analizowane są takie główne podmioty nadużycia prawa w postępowaniu upadłościowym jak dłużnik, wierzyciele i zarządca arbitrażowy. Należy zauważyć, że sam Kodeks Postępowania Upadłościowego Ukrainy używa pojęcia „nadużycia praw” tylko w odniesieniu do zarządcy arbitrażowego.

Zgodnie z wynikami badań autor stwierdza, że złożoność prawa upadłościowego, a także obecność w nim sprzeczności i luk, często stają się okazją dla nierzetelnych podmiotów do korzystania z procedur upadłościowych na ich korzyść, wbrew interesom innych osób fizycznych i prawnych, społeczeństwa i państwa. Oprócz głównych uczestników sprawy upadłościowej – dłużnika, wierzycieli i zarządcy arbitrażowego, inni, sytuacyjni uczestnicy sprawy – organizator aukcji, założyciele (wspólnicy) dłużnika i tym podobne – mogą nadużywać praw w postępowaniu upadłościowym.

Słowa kluczowe: upadłość, niewypłacalność, nadużycie prawa, dłużnik, wierzyciele, zarządca arbitrażowy, Kodeks Postępowania Upadłościowego Ukrainy.

SUBJECTS OF ABUSE IN THE BANKRUPTCY CASE

Vitalii Dutka

Judge

The Economic court of Chernivtsi region (Chernivtsi, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-2858-5624

dutka_1975@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the study of subjects of abuse of rights in bankruptcy. The main subjects of abuse of the right in the bankruptcy case, such as the debtor, creditors and the arbitration trustee, were analyzed. It is emphasized that the Bankruptcy Code of Ukraine uses the concept of “abuse of rights” only towards to the arbitral trustee.

According to the research, the author concludes that the complexity of bankruptcy legislation, as well as the availability of contradictions and gaps, often permits unscrupulous entities to use bankruptcy proceedings to their advantage and contrary to the interests of other individuals and legal entities, society and the state. In addition to the main participants in the bankruptcy case – the debtor, creditors and the trustee, other situational participants in the case – the auction organizer, founders (participants) of the debtor etc. may abuse rights in the bankruptcy case.

Key words: bankruptcy, insolvency, abuse of rights, debtor, creditors, arbitration trustee, Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures.

СУБ'ЄКТИ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Віталій Дутка

суддя

Господарського суду Чернівецької області (Чернівці, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-2858-5624

dutka_1975@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена дослідженню суб'єктів зловживання правом у справі про банкрутство. Проаналізовано таких основних суб'єктів зловживання правом у справі про банкрутство, як боржник, кредитори та арбітражний керуючий. Наголошено, що сам Кодекс України з процедур банкрутства використовує поняття «зловживання правами» тільки щодо арбітражного керуючого.

За результатами проведеного дослідження автор доходить висновку, що складність законодавства про банкрутство, а також наявність у ньому суперечностей та прогалин, часто стають можливістю для недобросовісних суб'єктів використовувати процедури банкрутства на свою користь, всупереч інтересам інших фізичних та юридичних осіб, суспільства і держави. Крім основних учасників справи про банкрутство – боржника, кредиторів та арбітражного керуючого, зловживати правами у справі про банкрутство можуть і інші, ситуативні учасники справи – організатор аукціону, засновники (учасники) боржника, тощо.

Ключові слова: банкрутство, неплатоспроможність, зловживання правом, боржник, кредитори, арбітражний керуючий, Кодекс України з процедур банкрутства.

Постановка проблеми. Законодавство України про банкрутство на сьогоднішній день перебуває на етапі реформування, що зумовлено прийняттям і введенням в дію Кодексу України з процедур банкрутства (Кодекс України з процедур банкрутства, 2019) (далі – КУзПБ). Даний нормативно-правовий акт став черговою спробою законодавця урегулювати відносини неплатоспроможності в Україні. Але, на жаль, доводиться констатувати, що не всі питання, які виникають під час застосування до неплатоспроможного боржника процедур банкрутства, вдалося урегулювати у новому кодексі. Прогалини та колізії у законодавстві про банкрутство прийнято усувати судовою практикою, якої поки що недостатньо, щоб дати відповіді на всі запитання, що виникають під час розгляду даної категорії справ. Складність законодавства про банкрутство, а також наявність у ньому суперечностей та прогалин, часто стають можливістю для недобросовісних суб'єктів використовувати процедури банкрутства на свою користь, всупереч інтересам інших фізичних та юридичних осіб, суспільства і держави. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження питання суб'єктів зловживання правом у справі про банкрутство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Актуальні питання застосування до суб'єктів господарювання процедур банкрутства неодноразово опинялися у центрі уваги вітчизняних науковців і практиків, серед яких слід відзначити: О.А. Беляневич, А.А. Бутирського, І.А. Бутирську, Л.І. Грабован, В.В. Джуна, І.О. Вечірка, Ю.В. Кабенюк, Б.М. Полякова, О.П. Подцерковного, П.Д. Пригузу та інших. Разом з цим, можна констатувати недостатню дослідженість проблеми зловживання правом у процедурі банкрутства загалом, та суб'єктів такого зловживання зокрема.

Метою статті є дослідження суб'єктів зловживання правом у справі про банкрутство та висвітлення авторського бачення даної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб вести мову про зловживання правом у справі про банкрутство, необхідно, перш за все, відкрити таку справу. Суб'єктами, які можуть ініціювати провадження у справі про банкрутство, є боржник та кредитори. Так, унаслідок відкриття провадження у справі про банкрутство суб'єкт господарювання набуває спеціального, за законодавством про банкрутство, статусу – статусу боржника (Гушилик, 2019: 50). Відповідно, доводиться констатувати, що не завжди боржник ініціює провадження у справі про банкрутство щодо себе з метою дійсного відновлення платоспроможності або погашення вимог кредиторів. Дуже часто причина ініціювання справи про банкрутство боржником – бажання законним шляхом ухилитися від сплати боргів.

Крім боржника, справу про банкрутство можуть ініціювати його кредитори. На думку Л. Грабован, очевидним є те, що від того, яким чином визначено статус кредиторів у справі про банкрутство, якими правами та обов'язками вони наділені, як ефективно вони можуть ними користуватися, залежить досягнення основної мети конкурсного провадження – задоволення/погашення вимог кредиторів (Грабован, 2019: 52). Беручи участь у справі про банкрутство боржника, кредитори мають на меті задоволення своїх грошових вимог (Бутирська, 2013: 67).

Оскільки провадження у справах про банкрутство є формою господарського процесу, то тут можуть мати місце і зловживання процесуальними правами. Так, 05.12.2017 р. Господарським судом Запорізької області прийнята ухвала про повернення заяви про порушення справи про банкрутство, якою було повернуто без розгляду заяву Товариства з обмеженою відповідальністю «Т.» про порушення справи про банкрутство Товариства з обмеженою відповідальністю «Н.». (справа № 908/2432/17). Аналогічні ухвали приймалися Господарським судом Запорізької області 06.12.2017 р. (справа 908/2443/17), 07.12.2017 р. (справа № 908/2455/17). В подальшому, Товариство з обмеженою відповідальністю «Т.» знов звернулося до Господарського суду Запорізької області з заявою про порушення справи про банкрутство Товариства з обмеженою відповідальністю «Н.». Зазначену заяву про порушення справи про банкрутство прийнято до розгляду Господарським судом Запорізької області ухвалою від 11.12.2017 р. (справа № 908/2462/17) та призначено підготовче засідання.

18.12.2017 р. Господарським судом Запорізької області прийнята ухвала, про порушення провадження у справі про банкрутство Товариства з обмеженою відповідальністю «Н.». Визнано безспірними вимоги Товариства з обмеженою відповідальністю «Т.» до боржника у розмірі 1 628 000 грн. основного боргу та 24 420 грн. судового збору. Введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, введено процедуру розпорядження майном боржника.

26.01.2018 р. на адресу Господарського суду Запорізької області від Публічного акціонерного товариства «Б.» надійшла заява про визнання дій зловживання правами та застосування заходів процесуального примусу, в якій просили визнати подання ТОВ «Т.» заяви про порушення провадження у справі про банкрутство ТОВ «Н.» зловживанням процесуальним правом, справа № 908/2462/17, накладити на ТОВ «Т.» штраф у розмірі десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, повернути ТОВ «Т.» заяву про порушення справи про банкрутство ТОВ «Н.», справа № 908/2462/17.

Господарським судом Запорізької області прийнята ухвала, якою, зокрема, відмовлено ПАТ «Б.» у задоволенні заяви про визнання дій зловживання правами та застосування заходів процесуального примусу. Суд апеляційної інстанції залишив дану ухвалу в силі (Постанова Донецького апеляційного господарського суду від 23 квітня 2018 р. у справі № 908/2462/17, 2019).

Хоча у наведеному прикладі суд і не визнав дії кредитора щодо ініціювання справи про банкрутство зловживанням процесуальними правами, але поведінка ініціюючого кредитора – яскравий приклад ситуації, коли дії щодо ініціювання справи про банкрутство можуть розцінюватися іншими учасниками справи як зловживання.

Наступним, професійним учасником справи про банкрутство, без якого не обходиться жодна така справа, є арбітражний керуючий. Арбітражний керуючий є самостійною і активною фігурою у справі, захищає чужий законний інтерес, несе відповідальність за власні рішення та дії в процедурі банкрутства, повністю підконтрольний та підзвітний господарському суду і повинен діяти виключно в межах, наданих йому законом, а у випадках прогалин або колізій чинного законодавства – з пріоритетом інтересів боржника (Степанова, 2017: 98). Арбітражний керуючий, виконуючи свої повноваження, зобов'язаний звітувати перед господарським судом, комітетом кредиторів та державним органом з питань банкрутства. Комітет кредиторів та господарський суд здійснюють контроль за належним виконанням арбітражним керуючим своїх повноважень у межах справи про банкрутство (Борейко, 2011: 93). На думку О.М. Борейко, очевидно, що більшість зловживань в процедурах неспроможності пов'язана з недобросовісною діяльністю арбітражного керуючого, а більшість злочинних і інших протиправних задумів недобросовісних боржників і конкурсних кредиторів стають неможливими при належному виконанні арбітражним керуючим своїх функцій (Кабенок, 2018: 132). Б. Яринко також відзначає, що недостатня законодавча урегульованість діяльності арбітражних керуючих та відсутність системного аналізу стану справ у цій сфері створюють умови для порушення законодавства та зловживань під час проведення процедур банкрутства, упередженості дій арбітражних керуючих на користь окремих кредиторів (Яринко, 2018: 130).

Цікаво, що сам КУЗПБ використовує поняття «зловживання правами» саме щодо арбітражного керуючого: відповідно до приписів ч. 4 ст. 28 відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень здійснюється господарським судом за клопотанням учасника провадження у справі або за власною ініціативою у разі: 1) невиконання або неналежного виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого; 2) зловживання правами арбітражного керуючого (виділено нами – В.Д.); 3) подання до суду неправдивих відомостей; 4) відмови арбітражному керуючому в наданні допуску до державної таємниці або скасування раніше наданого допуску; 5) припинення діяльності арбітражного керуючого; 6) наявності конфлікту інтересів. Аналогічні положення передбачені у ч. 9 ст. 5 щодо керуючого санацією.

Крім основних учасників справи про банкрутство – боржника, кредиторів та арбітражного керуючого, зловживати правами у справі про банкрутство можуть і інші, ситуативні учасники справи – організатор аукціону, засновники (учасники) боржника, тощо. Але в силу того, що такі учасники, як правило, зустрічаються у справах епізодично, набагато рідше, ніж основні учасники, то і зловживань з їх сторони констатується менше.

Висновки. Таким чином, складність законодавства про банкрутство, а також наявність у ньому суперечностей та прогалин, часто стають можливістю для недобросовісних суб'єктів використовувати процедури банкрутства на свою користь, всупереч інтересам інших фізичних та юридичних осіб, суспільства і держави. Крім основних учасників справи про банкрутство – боржника, кредиторів та арбітражного керуючого, зловживати правами у справі про банкрутство можуть і інші, ситуативні учасники справи – організатор аукціону, засновники (учасники) боржника, тощо.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 19. – Ст. 74.
2. Гушилик А.Б. Правова природа статусу боржника у справі про банкрутство / А.Б. Гушилик // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 1. Ч. 2. – С. 49–53.
3. Грабован Л. Правовий статус кредиторів за Кодексом України з процедур банкрутства / Л. Грабован // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 10. – С. 52–60.
4. Бутирська І.А. Правове становище боржника у справі про банкрутство / І.А. Бутирська // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Правознавство. – 2013. – № 682. – С. 65–69.
5. Постанова Донецького апеляційного господарського суду від 23 квітня 2018 р. у справі № 908/2462/17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73730646>.
6. Степанова Т.В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого / Т.В. Степанова // Правова держава. – 2016. – № 23. – С. 94–99.
7. Борейко О.М. Арбітражний керуючий як один з учасників правовідносин неспроможності (банкрутства) / О.М. Борейко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Право. – 2011. – № 16. – С. 132–134.
8. Кабенюк Ю. Загальна характеристика відносин арбітражного управління у процедурі банкрутства / Ю. Кабенюк // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 6. – С. 87–95.
9. Яринко Б. Адміністративна відповідальність арбітражного керуючого / Б. Яринко // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – № 8. – С. 128–132.

References:

1. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva: Zakon Ukrainy vid 18 zhovtnya 2018 r. № 2597-VIII. [Code of Ukraine on bankruptcy procedures: Law of Ukraine of October 18, 2018 № 2597-VIII.]. (2019) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 19, art. 74. [in Ukrainian].
2. Hushylyk, A.B. (2019). *Pravova pryroda statusu borzhnyka u spravi pro bankrutstvo* [The legal nature of the debtor's status in a bankruptcy case]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 1, Part 2, pp. 49–53. [in Ukrainian].

3. Hrabovan, L. (2019). Pravovyy status kredytoriv za Kodeksom Ukrayiny z protsedur bankrutstva [Legal status of creditors under the Bankruptcy Procedure Code of Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 10, pp. 52–60. [in Ukrainian].
4. Butyrs'ka I.A. (2013). Pravove stanovyshche borzhnyka u spravi pro bankrutstvo [Legal status of the debtor in the bankruptcy case]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu: Zbirnyk nauk. prats'. Pravoznavstvo – Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Collection of scientific works. Science of law*, 682, pp. 65–69. [in Ukrainian].
5. Postanova Donets'koho apelyatsiynoho hospodars'koho sudu vid 23 kvitnya 2018 r. u spravi № 908/2462/17. reyestr.court.gov.ua. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73730646>. [in Ukrainian].
6. Stepanova T.V. (2016). Shchodo ponyattya ta kharakternykh rys arbitrazhnoho keruyuchoho [Regarding the concept and characteristics of the arbitration trustee]. *Pravova derzhava – Constitutional state*, 23, pp. 94–99.
7. Boryeyko O.M. (2011). Arbitrazhnyy keruyuchyy yak odyn z uchasykiv pravovidnosyn nespromozhnosti (bankrutstva) [Arbitration trustee as one of the participants in the legal relationship of insolvency (bankruptcy)]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Law Series*, 16, pp. 132-134.
8. Kabenok, Yu. (2018). Zahal'na kharakterystyka vidnosyn arbitrazhnoho upravlinnya u protseduri bankrutstva [General characteristics of arbitration management relations in bankruptcy proceedings]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 6, pp. 87-95.
9. Yarynko B. (2018). Administratyvna vidpovidal'nist' arbitrazhnoho keruyuchoho [Administrative responsibility of the arbitration trustee]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 8, pp. 128-132.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.3.5>

REGULACJA PRAWNA STATUSU ADMINISTRACYJNO-PRAWNEGO URZĘDNIKA PAŃSTWOWEGO W SYSTEMIE EGZEKWOWANIA PRAWA: ANALIZA PORÓWNAWCZA

Oleksandr Yermak

kandydat nauk ekonomicznych

ORCID ID: 0000-0003-3854-2051

yermak1@gmail.com

Adnotacja. Artykuł poświęcono podkreśleniu zagadnień związanych z ustaleniem specyfiki regulacji prawnej statusu administracyjno-prawnego urzędnika państwowego w systemie organów ścigania poprzez określenie specyfiki regulacyjnego umocowania administracyjno-prawnego statusu urzędnika państwowego w Niemczech, Francji, Polsce, Stanach Zjednoczonych Ameryki. Podkreślono, że w wybranych do badania krajach istnieją specjalne regulacje prawne dotyczące statusu administracyjno-prawnego urzędników państwowych. Jednocześnie nie ma specjalnego przydziału statusu urzędników państwowych w systemie egzekwowania prawa.

W celu zwiększenia efektywności działań urzędników w systemie organów ścigania stosowne dla państwa Ukraińskiego są: wdrażanie niemieckiej praktyki zwolnienia urzędników od płacenia składek na ubezpieczenie społeczne; zapożyczanie doświadczenia Francji ze specjalnego unormowania norm etycznych i zasad, których powinni przestrzegać urzędnicy; zapożyczanie polskiej praktyki wprowadzenia służby przygotowawczej jako elementu kariery urzędnika państwowego; zapożyczanie doświadczeń Stanów Zjednoczonych Ameryki w uznaniu zwiększonego znaczenia programów doskonalenia zawodowego ustanowionych przez Urząd ds. Służby Publicznej jako warunek dalszego rozwoju służby publicznej.

Słowa kluczowe: urzędnik państwowy, organ ścigania, status administracyjnoprawny, doświadczenie międzynarodowe, ustawodawstwo, doświadczenie.

LEGAL REGULATION OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF A CIVIL SERVANT IN THE SYSTEM OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES: A COMPARATIVE ANALYSIS

Oleksandr Yermak

Candidate of Economic Sciences

ORCID ID: 0000-0003-3854-2051

yermak1@gmail.com

Abstract. The article is devoted to issues related to the establishment of the legal regulation of the administrative and legal status of civil servants in the law enforcement system by determining the specifics of the normative consolidation of the administrative and legal status of civil servants in Germany, France, Poland, and the United States. Emphasis is placed on the fact that in the countries selected for the study there is a special legal regulation of the administrative